

Förvaltningsrätten i Linköping
Box 406
581 04 Linköping

Överklagande

Klagande

Energimarknadsinspektionen
Box 155
631 03 Eskilstuna

Motpart

Envikens Elnät AB, 556527-4254
Pers väg 1
790 26 Enviken

Överklagad dom

Förvaltningsrätten i Linköpings dom den 19 maj 2017 i mål nr 4823-16

Saken

Omprövning och fastställande av slutlig intäktsram för tillsynsperioden 2012-2015 enligt ellagen (1997:857)

Yrkande

Energimarknadsinspektionen (Ei) yrkar att kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer Ei:s beslut.

Skäl för prövningstillstånd

Det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till. Det är även av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt.

Det slut som förvaltningsrätten kommit till är felaktigt. Förvaltningsrättens dom innebär att Ei ska göra en omprövning enligt 5 kap. 12 och 14 §§ ellagen (1997:857) av

nätföretagets intäktsram och därvid beakta domstolsavgöranden för andra nätföretag. Ei ska således enligt domen egentligen göra omprövningen enligt bestämmelsen om följdändring i 5 kap. 15 § ellagen, istället för 5 kap. 14 § ellagen, trots att nätföretaget inte ansökt om en följdändring. En sådan tillämpning strider mot ellagen och går inte att förena med förhandsregleringen av nätföretagens intäkter. Ei kommer utveckla sin inställning i detta avseende nedan.

Bestämmelserna i ellagen om omprövning av en fastställd intäktsram har inte prövats tidigare. Vägledande avgöranden saknas således. Frågan om hur bestämmelserna om omprövning av intäktsramen ska tolkas och tillämpas har stor betydelse för systemet med förhandsreglering av nätföretagens intäkter. Det är av vikt för såväl Ei, nätföretagen och kunderna att få klarhet i hur den i förväg fastställda intäktsramen kan ändras genom omprövning efter tillsynsperioden.

Bakgrund och frågan i målet

I oktober 2011 fastställde Ei, enligt 5 kap. 3 § ellagen, intäktsramen för Enviken Elnät AB (Envikens elnät) för tillsynsperioden 2012-2015 till 25 142 tkr.

Ei:s fastställelsebeslut har inte överklagats av Envikens elnät. För tillsynsperioden 2012-2015 överklagade dock andra nätföretag sina fastställelsebeslut, vilket ledde till att domstolarna bl.a. ändrade Ei:s beslut avseende metod och kalkylränta.

Enligt 5 kap. 15 § ellagen kan ett nätföretag ansöka hos Ei om s.k. följdändring av sitt fastställelsebeslut med anledning av att en domstol ändrat intäktsramen för ett annat nätföretag. Envikens elnät har inte, inom den tidsfrist som anges, ansökt om att få sitt fastställelsebeslut ändrat med anledning av domstolarnas avgöranden.

Envikens elnät har istället ansökt om omprövning av fastställelsebeslutet efter tillsynsperiodens slut enligt 5 kap. 12 § ellagen. Nätföretaget har därvid begärt att intäktsramen ska ändras på så sätt att beräkningen görs med tillämpning av den metod och den kalkylränta som framgår av domstolsavgöranden för andra nätföretag.

Ei beslutade att inte medge Enviken elnäts ansökan vad gällde ändring av metod och kalkylränta, med motiveringen att nätföretaget varken överklagat fastställelsebeslutet eller begärt följdändring samt att omprövningen efter tillsynsperioden endast syftar till att ersätta nätföretagets prognoser med faktiskt utfall. Ei fastställde istället den slutliga intäktsramen utifrån den metod och kalkylränta som följde av det senast lagakraftvunna beslutet för Envikens elnät och med beaktande av det faktiska utfallet för investeringar/utrangeringar och opåverkbara kostnader under tillsynsperioden.

Förvaltningsrätten har i den överklagade domen funnit att Ei vid omprövning efter tillsynsperiodens slut av ett nätföretags intäktsram alltid ska beakta domstolsavgöranden avseende andra nätföretag. Detta gäller enligt förvaltningsrätten oberoende av om nätföretaget har överklagat sitt ursprungliga beslut om intäktsram (fastställelsebeslutet),

begärt följdändring enligt 5 kap. 15 § ellagen eller begärt omprövning efter tillsynsperioden enligt 5 kap. 12 § ellagen.

Frågan i målet är alltså om Ei, vid begäran om omprövning enligt 5 kap. 12 § ellagen, ska beakta domstolsavgöranden som rör ett annat nätföretag. Målet handlar egentligen om en tolkning av 5 kap. 14 § ellagen, där omfattningen av omprövningen enligt 12 § regleras, samt 5 kap. 15 § ellagen där förutsättningarna för följdändring anges. Det är dock inte möjligt att enbart göra bedömningen utifrån dessa bestämmelser, utan man måste se till hur systemet med förhandsregleringen är tänkt att fungera. I målet är därför även bestämmelserna om beslut och omprövning gällande intäktsramen i 5 kap. 10, 11 och 13 §§ ellagen relevanta. Syftet med regleringen är således av stor betydelse.

Ei kommer därför i det följande att redogöra för förhandsregleringen i relevanta delar och de beslut och omprövningar som är möjliga att göra enligt de aktuella bestämmelserna. Konsekvenserna av förvaltningsrättens dom kommer också att förklaras. Ei hänvisar också till vad myndigheten har anfört i det överklagade beslutet och i yttranden till förvaltningsrätten.

Förhandsregleringen och fastställelsebeslutet enligt 5 kap. 3 § ellagen

Regelverket om intäktsramarna är en förhandsreglering med syfte att skapa förutsägbarhet och stabila villkor för såväl kunder som nätföretag. Det beslut som fattas före tillsynsperioden (fastställelsebeslutet) utgör grunden för hela förhandsregleringen. Tanken med regleringen är faktiskt att detta beslut, under optimala förhållanden, inte ska behöva omprövas utan endast justeras utifrån index och kvalitet.

I utredningen som låg till grund för införandet av förhandsregleringen (SOU 2007:99 Förhandsprövning av nättariffer m.m.) tänkte man sig ett system med fastställelsebeslut innan perioden och avstämningsbeslut efter perioden. Mellan dessa beslut skulle Ei följa upp hur nätföretagens intäkter stod sig mot intäktsramen. Utredningen föreslog således ett system med en obligatorisk omprövning genom ett avstämningsbeslut efter tillsynsperiodens slut (5 kap. 10 § i författningsförslaget). I propositionen frångick man dock detta förslag och bestämmelserna som införts ger endast en möjlighet till omprövning i olika specifika situationer. Någon obligatorisk omprövning under eller efter tillsynsperioden stadgas inte. Tanken är alltså att omprövning av fastställelsebeslutet endast ska ske om förutsättningarna i någon av de särskilda omprövningsbestämmelserna är uppfyllda. I annat fall ska den i förväg fastställda intäktsramen kvarstå även efter tillsynsperioden.

Lagstiftaren har uppmärksammat att det finns situationer när en omprövning av den fastställda intäktsramen kan vara motiverad. Detta gäller i huvudsak i tre specifika situationer. Den första situationen är omprövning enligt 5 kap. 11 § ellagen som avser sådant som att intäktsramen fastställts på uppenbart felaktigt underlag eller att nätföretaget lämnat oriktiga uppgifter. Den andra situationen avser om en domstol ändrat ett beslut om intäktsram och detta har betydelse för intäktsramen antingen för ett

annat nätföretag (5 kap. 15 § ellagen) eller för en tidigare tillsynsperiod (5 kap. 16 § ellagen). Den tredje situationen gäller justering av intäktsramen när de faktiska förhållandena är kända. Det är då möjligt att ändra intäktsramen genom att ersätta prognoserna i fastställelsebeslutet under vissa förutsättningar enligt 5 kap. 10, 12, 13 och 14 §§ ellagen.

Följdändring enligt 5 kap. 15 § ellagen

Omprövning enligt 5 kap. 15 § ellagen avser att det i vissa fall kan vara motiverat att justera en intäktsram på grund av att intäktsramen för ett annat nätföretag har ändrats avseende en principiell fråga som har generell tillämpning. Följdändring kan ske både under och efter tillsynsperioden. Syftet med bestämmelsen är att hålla nere antalet överklaganden. En särskild bestämmelse om följdändring ansågs därför motiverad för att säkerställa att domstolsavgöranden kan beaktas även för nätföretag som inte överklagat (prop. 2008/09:141 s. 109 f). Avsikten med 5 kap. 15 § ellagen är således att hålla nere antalet överklaganden. Att bestämmelsen har detta syfte framgår vidare av att det för naturgasföretagen inte införts någon möjlighet till följdändring då ett annat nätföretags intäktsram har ändrats. Regeringen såg inga skäl för en sådan bestämmelse eftersom antalet företag som omfattas av förhandsregleringen i naturgaslagen endast är en bråkdel av motsvarande antal på elsidan (prop. 2012/13:85 s. 41).

I SOU 2007:99 föreslogs att följdändringen skulle vara en del av bestämmelsen om ändring av en fastställd intäktsram under tillsynsperioden på Ei:s eget initiativ (5 kap. 9 § i författningsförslaget). Utredningens förslag var att en följdändring alltid skulle ske för alla nätföretag. Anledning till följdändring enligt utredningen var att hålla nere antalet överklaganden eftersom nätföretagen vet att om en sådan ändring skett för ett företag så kommer det med automatik att medföra följdjusteringar även i övriga företags intäktsramar (SOU 2007:99 s. 137, 140 och 306).

Det kan konstateras att en sådan automatisk följdändring för alla nätföretag som utredningen föreslog inte har införts. Istället valde lagstiftaren att i andra stycket införa en regel om att nätföretaget måste ge in en ansökan om följdändring inom tre månader efter det att domstolens avgörande har vunnit laga kraft.

I propositionen anges att utgångspunkten bör vara att en följdändring inte ska kunna ske till nackdel för ett nätföretag. Detta eftersom ett nätföretag i princip ska kunna förutsätta att en intäktsram ligger fast om den inte har omprövats under tillsynsperioden eller inom en begränsad tid efter tillsynsperiodens slut. En följdändring på grund av att intäktsramen ändrats för ett annat nätföretag ska därför bara få ske på ansökan av ett företag som vill ha ändring av sin intäktsram (prop. 2008/09:141 s. 43).

Tidsfristen om tre månader har sin grund i att frågan om omprövning inte ska kunna lämnas öppen på obestämd tid. Nätföretag som vill ha en följdjustering måste därför ansöka om detta inom tre månader från det att domstolsavgörandet har vunnit laga kraft (prop. 2008/09:141 s. 43).

Enligt Ei är bestämmelsen i 5 kap. 15 § ellagen tillsammans med det som anges i förarbetena inte särskilt otydlig. Det framgår istället klart att en följdändring (en ändring baserat på ett domstolsavgörande för ett annat nätföretag) endast ska vara möjlig om nätföretaget ansöker om det inom den tid som anges i bestämmelsen. Det åligger nätföretagen att bevaka sina intressen, och ett företag ska inte kunna komma långt senare och återopa ett domstolsavgörande. Att bestämmelsens tidsfrist följs är av stor betydelse för förutsägbarheten i systemet. Det är viktigt att notera att förutsägbarheten inte endast gäller för nätföretagen, utan till lika stor del för deras kunder. Kunderna ska alltså kunna utgå från den fastställda intäktsramen (tarifferna) om nätföretaget inte begär följdändring.

Förvaltningsrättens dom innebär att frågan om följdändring ligger öppen till långt efter domstolsavgörandena vunnit laga kraft, vilket går direkt emot lagstiftningen och det som anges i förarbetena. Tolkningen kan inte göras annorlunda bara för att domstolsprocesserna för perioden 2012-2015 pågått till slutet av tillsynsperioden och prövningen enligt 5 kap. 15 § ellagen, för de nätföretag som ansökt om följdändring, sammanfallit med prövningen av en ansökan enligt 5 kap. 12 § ellagen.

Sammanfattningsvis innebär bestämmelsen om följdändring i 5 kap. 15 § ellagen, till skillnad från vad förvaltningsrätten funnit, att det inte går att beakta domstolsavgöranden avseende andra nätföretag vid omprövningen enligt 5 kap. 12 och 14 §§ ellagen (dessa bestämmelser innebär också i sig ett hinder för en sådan prövning vilket utvecklas nedan). Domstolsavgöranden för andra nätföretag kan endast läggas till grund för ändring av ett nätföretagets intäktsram enligt de förutsättningar som anges i den aktuella bestämmelsen. Det är ostridigt att Envikens elnät inte uppfyllt de förutsättningarna. Förvaltningsrättens dom ska redan av denna anledning upphävas.

Omprövning efter tillsynsperiodens slut enligt 5 kap. 12 – 14 §§ ellagen

En förhandsreglering innebär att inte alla omständigheter som påverkar intäktsramens storlek är kända vid beslutstillfället. Bestämmelserna i 5 kap. 12 – 14 §§ ellagen handlar om Ei:s granskning och prövning av intäktsramarna efter tillsynsperiodens slut. Reglerna bygger på att det finns behov av att kunna justera intäktsramen när de faktiska förhållandena är kända. Anledning till detta är att fastställelsebeslutet innehåller uppgifter om prognoser för framtiden. Intäktsramen har således i vissa delar beräknats utifrån uppskattade uppgifter. Avstämningen efter tillsynsperioden innebär att dessa antaganden, som legat till grund för den i förväg fastställda intäktsramen, jämförs med det faktiska utfallet.

Omprövning på initiativ av Ei enligt 5 kap. 13 § ellagen gäller när Ei vid granskning av den avslutade tillsynsperioden finner skäl att anta att de faktiska förhållandena under perioden varit sådana att den i förväg fastställda intäktsramen är för stor och avviken inte är ringa. Detta kan t.ex. bero på att det ursprungliga beslutet bygger på en prognos för opåverkbara kostnader som är högre än det faktiska utfallet under perioden. Ingen ansökan krävs för denna omprövning. Syftet med Ei:s utvärdering är alltså att klarlägga

om den fastställda intäktsramen är för hög när det faktiska utfallet beaktas (prop. 2008/09:141 s. 41).

Den andra möjligheten till omprövning, enligt 5 kap. 12 § ellagen, bygger på att nätföretagen har ett eget intresse av att kontrollera om intäktsramen är för låg när de faktiska uppgifterna är kända. Nätföretagen här därför fyra månader på sig efter tillsynsperiodens slut att analysera och utvärdera intäktsramen och inkomma med en ansökan om att intäktsramen ska öka.

En ändring av prognosuppgifter i fastställelsebeslutet kan också göras under tillsynsperioden enligt 5 kap. 10 § ellagen. Detta gäller om det finns omständigheter som bedöms medföra en väsentlig ökning av intäktsramen vid en omprövning enligt 5 kap. 12 § ellagen eller det annars finns särskilda skäl. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas när det gäller investeringar som tidigare inte prövats. Det handlar om att ett nätföretag avser att göra investeringar utöver de planerade investeringar som prognosticerades före tillsynsperioden. Om investeringarna medför en väsentlig ökning av intäktsramen, kan det således finnas skäl att ändra intäktsramen redan under tillsynsperioden. I annat fall beaktas investeringen vid omprövning enligt 5 kap. 12 och 13 §§ ellagen, och just därför kan Ei:s beslut enligt 5 kap. 10 § ellagen inte heller överklagas (prop. 2008/09:141 s. 106).

Vad en omprövning enligt 5 kap. 10, 12 och 13 §§ ellagen ska innehålla regleras i 5 kap. 14 § ellagen. Det är viktigt att notera att prövningen enligt 5 kap. 12 och 13 §§ ellagen ska göras på samma sätt. Likaså ska en omprövning under tillsynsperioden enligt 5 kap. 10 § ellagen göras på samma sätt som enligt dessa bestämmelser.

Som angetts ovan föreslogs i SOU 2007:99 en obligatorisk omprövning efter tillsynsperiodens slut. Utredningen utgick från att de i förväg fastställda beloppen till viss del skulle behöva justeras när de verkliga omständigheterna blivit kända. Ei skulle därför vid avstämningen kontrollera de uppskattade uppgifterna och justera dessa med de faktiska uppgifterna. Det var enligt utredningen inte fråga om ett helt nytt beslut, utan endast en kontroll utifrån de uppgifter och metoder som slagits fast i fastställelsebeslutet. I avstämningsbeslutet ska Ei således justera de prognoser som legat till grund för det tidigare beslutet och ersätta prognoserna med det faktiska utfallet (SOU 2007:99 s. 158, 247 och 307).

De bestämmelser som nu gäller överensstämmer med utredningens förslag, förutom att det inte införts en obligatorisk omprövning. En omprövning ska istället endast ske om nätföretaget ansöker om det eller om Ei finner skäl att anta att intäktsramen är för hög. När det gäller hur prövningen ska göras är innehållet i utredningens förslag och den införda bestämmelsen i 5 kap. 14 § ellagen detsamma.

I prop. 2013/14:85 behandlades frågan om behovet av utökade möjligheter till omprövning av en beslutad intäktsram. När det gäller omprövning efter tillsynsperioden föranleddes frågan av ett förslag från Svensk Energi (nu Energiföretagen Sverige) om att Ei skulle ompröva alla nätföretags intäktsramar både i höjande och sänkande riktning. Till stöd för förslaget anfördes att de avstämningar som ska göras efter tillsynsperioden

huvudsakligen är baserade på avvikelser mellan prognostiserade kostnader och verkligt utfall samt indexering. Nätföretagen ska ge in redovisning av det verkliga utfallet till Ei, som har att göra en avstämningskontroll av dessa uppgifter. Sen måste Ei besluta om intäktsramen ska sänkas eller inte, vilket enligt Svensk Energi skulle kunna leda till tvister, varför det skulle vara enklare om Ei alltid omprövade intäktsramen (prop. 2013/14:85 s. 21).

Regeringen gjorde bedömningen att det i nuläget inte har framkommit starka skäl för att ändra bestämmelserna om omprövning av intäktsramen efter tillsynsperioden. Som skäl för detta anfördes att de ställningstaganden som gjordes avseende den slutliga utformningen av bestämmelserna i 5 kap. 12 och 13 §§ ellagen alltså är aktuella (prop. 2013/14:85 s. 20 f).

Bestämmelsen om omprövningens innehåll innebär således att Ei ska ersätta de prognoser som har legat till grund för fastställelsebeslutet med det faktiska utfallet. En jämförelse mellan det faktiska utfallet under tillsynsperioden och prognoserna ska göras. I förarbetena anges exempel på det faktiska utfall som ska kontrolleras. Det handlar om genomförda investeringar, antalet elavbrott, överförd energi och nätförluster (prop. 2008/09:141 s. 109). Detta är sådana uppgifter som i fastställelsebeslutet endast har kunnat uppskattas.

Vid omprövning ska Ei enligt 5 kap. 14 § ellagen använda samma regler, metoder och uppgifter som använts i fastställelsebeslutet (eller ett eventuellt senare beslut om fastställelsebeslutet har ändrats). Det finns inte någon möjlighet att vid omprövning enligt 5 kap. 12 och 13 §§ ellagen tillämpa någon annan metod eller uppgift än den som följer av det beslut som omprövas. I förarbetena anges att detta är av stor vikt för rättssäkerheten och förutsägbarheten (prop. 2008/09:141 s. 42 och 109). De metoder och uppgifter som avses är naturligtvis de som följer av beslutet för det aktuella nätföretaget, dvs. av det beslut som ska omprövas. I de fall en omprövning blivit aktuell har den därför avsett det senaste avgörandet som vunnit laga kraft för respektive nätföretag. Gällande nätföretag som varken har överklagat eller begärt följdändring (såsom Enviken elnät) har omprövningen efter tillsynsperioden genomförts utifrån fastställelsebeslutet. Eftersom Envikens elnät har ansökt om omprövning enligt 5 kap. 12 § har intäktsramen fastställts utifrån det faktiska utfallet under tillsynsperioden.

Enligt Ei är även regleringen om omprövning efter tillsynsperiodens slut tydlig. De olika bestämmelserna om omprövningsmöjligheter har utformats för att tillgodose de olika behov av omprövning som kan finnas. Bestämmelsen i 5 kap. 14 § ellagen anger att det är prognoser som ska stämmas av mot verkligt utfall. Finns en differens kan intäktsramen ändras antingen genom att nätföretaget ansöker om en höjning eller att Ei, efter att det framkommit anledning att anta att intäktsramen är för hög, på eget initiativ ändrar intäktsramen. Någon möjlighet att vid denna prövning ta hänsyn till domstolsavgöranden för andra nätföretag finns inte, utan detta regleras uteslutande i 5 kap. 15 § ellagen. Det går alltså inte att utvidga den prövning som ska göras enligt 5 kap. 14 § ellagen på det sätt som förvaltningsrätten gjort i sin dom.

Konsekvenser av förvaltningsrättens dom

En korrekt intäktsram är en intäktsram som fastställts i enlighet med bestämmelserna i förhandsregleringen

Förvaltningsrätten anger i domen att syftet med avstämning efter tillsynsperiodens slut är att säkerställa att det är en korrekt intäktsram som slutligen fastställs. Till skillnad från förvaltningsrätten anser Ei att Envikens elnät genom Ei:s beslut har fått en i lagens mening korrekt intäktsram.

Som nämnts ovan innebär inte lagstiftningen att fastställelsebeslutet nödvändigtvis ska omprövas efter tillsynsperiodens slut. Någon ändring ska inte ske om det inte finns förutsättningar för Ei att ompröva på eget initiativ eller om nätföretaget inte ansöker om det enligt 5 kap. 12 § ellagen alternativt 5 kap. 15 § ellagen. Ett exempel på detta är att nätföretag som inte ansöker om höjning av intäktsramen enligt 5 kap. 12 § ellagen och där en ändring inte är aktuellt enligt 5 kap. 13 § ellagen, får en intäktsram baserad på prognoser trots att dessa avviker från det verkliga utfallet. Detta är en direkt följd av ellagen och att lagstiftaren ansett att det verkliga utfallet inte ska beaktas om inte någon av omprövningsbestämmelserna är tillämplig. Det innebär inte att intäktsramen inte blir "korrekt".

Förhandsregleringen innebär alltså att intäktsramen kan avvika från de faktiska förhållandena. Intäktsramen kan också ha fastställts på olika sätt för olika nätföretag, dvs. med delvis olika metoder. För tillsynsperioden 2012-2015 har intäktsramen t.ex. beräknats med en kalkylränta om 5,2 procent för vissa nätföretag och 6,5 procent för andra nätföretag. Detta är en följd av domstolsprocesserna om kalkylräntan och hur regleringen är utformad. För t.ex. Mjölby kraftnät AB är detta en direkt följd av förvaltningsrättens dom i mål nr 7873-16, där förvaltningsrätten avslag nätföretagets överklagande. Mjölby kraftnät hade yrkat att intäktsramen efter tillsynsperiodens slut skulle fastställas med schablonmetoden utan övergångsmetoden samt en kalkylränta om 6,5 procent. Mjölby kraftnät hade dock lämnat in ansökan för sent. Det finns vidare nätföretag som valt att inte överklaga, ansöka om följdändring eller ansöka om omprövning. Vissa nätföretag har dessutom begärt ändring endast avseende vissa frågor.

Mot denna bakgrund kan inte Ei hålla med förvaltningsrätten om att avstämningen syftar till att säkerställa att det är en korrekt intäktsram som slutligen fastställs i den meningen att intäktsramen ska fastställas i enlighet med de principer som bestämts i domstolsavgöranden för andra nätföretag. Förhandsregleringen medger istället att intäktsramen kan fastställas på olika sätt för olika nätföretag. En korrekt fastställd intäktsram kan därför enligt Ei inte vara annat än en intäktsram som fastställts i enlighet med bestämmelserna i regleringen, inklusive omprövningsbestämmelserna, för det aktuella nätföretaget. Envikens elnät har därför erhållit en korrekt intäktsram utifrån omständigheterna för det nätföretaget.

Ett nätföretag måste ha möjlighet att acceptera och utgå från den i förväg fastställda intäktsramen

En konsekvens av en tillämpning av 5 kap. 14 § ellagen i enlighet med förvaltningsrättens dom är att det inte är möjligt för ett nätföretag att acceptera sin i förväg fastställda intäktsram och sedan utgå från att det är den intäktsramen som gäller även efter tillsynsperioden. Kunderna kan inte heller lita på lagakraftvunna beslut och den tidsreglering som finns i 5 kap. 15 § ellagen.

Prövningen enligt 5 kap. 12 och 13 §§ ellagen ska göras på samma sätt enligt 5 kap. 14 § ellagen. Förvaltningsrättens dom innebär att Ei då ska lägga domstolsavgöranden för andra nätföretag till grund för bedömningen. Detta ska således även göras när Ei omprövar intäktsramen på eget initiativ. Hur prövningen enligt 5 kap. 14 § ellagen ska göras kan inte enbart ses utifrån den aktuella tillsynsperioden. Det är nämligen så att vad som är till fördel för ett nätföretag kan vara till nackdel för ett annat nätföretag (även om så inte är fallet för den aktuella tillsynsperioden avseende schablonmetoden och kalkylräntan). Om ett domstolsavgörande är till nackdel för ett nätföretag, och det därför finns skäl att anta att intäktsramen är för hög, ska Ei alltså göra en omprövning enligt 5 kap. 13 § ellagen och därvid sänka intäktsramen. Detta trots att det nätföretaget inte överklagat, begärt följdändring eller begärt omprövning efter tillsynsperioden. Det räcker alltså med att ett nätföretag överklagar för att alla andra nätföretag inte ska kunna veta vad intäktsramen blir för deras del, eller ens vilka metoder den kommer att baseras på.

En sådan tillämpning går inte att förena med principerna för förhandsregleringen och skapar knappast den förutsägbarhet som regleringen syftar till. Det kan också ifrågasättas om det är förenligt med grundläggande principer om rättskraft. Enligt Ei:s mening måste det vara möjligt för ett nätföretag att acceptera det första beslutet och sedan kunna förlita sig på att detta inte ändras om inte några större förändringar av de prognosticerade uppgifterna sker (då Ei kan ompröva på eget initiativ). Detta är en grundförutsättning för förutsägbarheten i förhandsregleringen.

Nätföretagen har behandlats lika genom Ei:s beslut

Förvaltningsrätten pekar särskilt i domen på att en viktig princip är att nätföretagen ska behandlas lika. Med detta avses enligt förvaltningsrätten att nätföretag ska kunna få en intäktsram utifrån domstolsavgöranden oavsett om de överklagat fastställelsebeslutet, begärt följdändring enligt 5 kap. 15 § ellagen eller begärt omprövning enligt 5 kap. 12 § ellagen.

För Envikens elnät ska likabehandlingsprincipen enligt förvaltningsrättens dom alltså förstås så att nätföretaget ska ha rätt att få en följdändring utan att behöva iaktta reglerna i ellagen om hur en sådan ändring ska gå till.

Ei vill här understryka att likabehandlingsprincipen aldrig kan innebära att ett nätföretag som inte iakttagit de lagstadgade tidsfrister som finns för när en ansökan om följdändring ska göras, ska behandlas som om en sådan ansökan ändå gjorts bara för att andra nätföretag, som följt bestämmelserna, fått en sådan ändring.

Förvaltningsrättens dom innebär inte heller att nätföretagen behandlas lika. Som redogjorts för ovan kommer intäktsramen att ha fastställts på olika sätt för olika nätföretag. Förvaltningsrätten har t.ex. i den ovan angivna domen gällande Mjölby kraftnät funnit att nätföretaget inte ska ha möjlighet att få intäktsramen ändrad utifrån ett domstolsavgörande för annat nätföretag, eftersom ansökan enligt 5 kap. 15 § och 5 kap. 12 § ellagen inte har gjorts i tid. I ett annat avgörande gällande Laforsen Produktionsnät AB, mål nr 8311-16, har den skiljaktiga domaren ansett att det finns utrymme att använda en annan metod för nätföretaget än schablonmetoden.

Samtliga nätföretag har behandlats lika utifrån omständigheterna i respektive ärende. Att ett nätföretag begär och får följdändring enligt 5 kap. 15 § ellagen, gör inte att det finns en skyldighet, eller ens möjlighet, för Ei att med hänvisning till likabehandlingsprincipen också göra en följdändring för ett nätföretag som inte har begärt det. Ei anser att ett nätföretag, såsom lagstiftningen och förarbetena anger, på egen hand ska få bestämma om utfallet av en dom för ett annat nätföretag ska användas för dem. Detta synsätt är också väl förenligt med grundläggande principer om besluts rättskraft, såsom att ett beslut endast blir giltigt för den det berör.

Förvaltningsrättens dom kan bli svår att tillämpa generellt

Förvaltningsrätten har i sin dom fastslagit en generell princip innebärande att Ei alltid ska beakta domstolsavgöranden för andra nätföretag vid en omprövning enligt 5 kap. 12-14 §§ ellagen. I det aktuella fallet är dessa andra domar enkla att tillämpa på Envikens elnät. Det behöver dock inte alltid vara så. Vid fastställande av allmänna principer är det viktigt att inte endast utgå från det aktuella fallet utan att även beakta vad principen innebär för förhandsregleringen generellt.

Ett enskilt nätföretag kan få bifall i domstol i en till synes begränsad fråga som är av stor betydelse för det företaget. Frågan kan vara sådan att det krävs särskilda uppgifter och bevisning för att den metod som domstolen fastställer ska kunna tillämpas. Detta skulle t.ex. kunna vara fallet med de arbets- och materialomkostnadspålägg som prövats av Kammarrätten i Jönköping i mål nr 129-14.

Det kan inte heller uteslutas att det under en tillsynsperiod fastställs flera sådana särskilda delmetoder för enskilda nätföretag och att dessa i och för sig har generell räckvidd på så sätt att alla nätföretag som kan visa att samma förhållanden gäller för dem har rätt att få intäktsramen ändrad efter ansökan enligt 5 kap. 15 § ellagen. Vid en sådan ansökan har nätföretaget att visa att metoden är relevant även för dem. Ei kan då utgå från de uppgifter som företaget lämnar, vilket inte är problematiskt. Problemet uppkommer istället vid en omprövning enligt 5 kap. 12-14 §§ ellagen (i fall där 5 kap. 15 § ellagen inte har tillämpats). Såvitt Ei kan förstå är Ei enligt förvaltningsrättens dom i sådant fall skyldig att beakta alla domstolsavgöranden oavsett hur mycket utredning det skulle kräva. Det förutsätter då att Ei i varje enskilt fall självmant prövar om metoden är relevant för nätföretaget.

Sammanfattande slutsatser

Ei vill avslutningsvis betona att systemet med hur intäktsramen fastställs och kan omprövas i förhandsregleringen sätts ur spel med den tolkning som förvaltningsrätten kommit fram till. Den ordning som domen medför innebär i praktiken att det i stor utsträckning är fråga om en reglering i efterhand. Detta är inte förenligt med elmarknadsdirektivet (2009/72/EG).

Man kan även fråga sig varför de olika omprövningsmöjligheterna överhuvudtaget införts, om det ändå ska ske en fullständig prövning i efterhand. Regeln om följdändring i 5 kap. 15 § ellagen är helt meningslös, om den prövningen kan göras under tillsynsperioden med tillämpning av 5 kap. 10 § ellagen eller efter tillsynsperioden med tillämpning av 5 kap. 12 § ellagen.

Ei har i överklagandet visat att en följdändring enbart kan göras enligt 5 kap. 15 § ellagen och att prövningen enligt 5 kap. 12-14 §§ ellagen endast innebär att prognoser i vissa fall kan ersättas med verkligt utfall. Ei:s beslut gällande Envikens elnät följer således bestämmelserna i lagen. Ei har också visat att Envikens elnät med Ei:s beslut får en i lagens mening korrekt intäktsram samt att nätföretagen har behandlats lika.

Lagstiftaren har gjort avvägningar om i vilka situationer den i förväg fastställda intäktsramen ska kunna omprövas. Detta kan inte utvidgas på det sätt som förvaltningsrättens dom möjliggör. Det är centralt att de beslut som fattas håller sig inom de ramar som bestämmelserna om förhandsregleringen ställer upp. Förvaltningsrättens dom ska alltså upphävas.

Ei vidhåller också i samtliga delar vad myndigheten anført i det överklagade beslutet och i yttranden till förvaltningsrätten.

Detta yttrande har beslutats av chefsjuristen Hanna Abrahamsson. Vid den slutliga handläggningen deltog även enhetschefen Rebecka Thuresson och juristen Elin Vidlund samt juristen Johan Nordström, föredragande.

Hanna Abrahamsson

Johan Nordström